

“Bil ki, etibarlı oğlunam, Vətən!”

Hər abidə hansısa bir zamanın əbədiləşmiş anıdır. O anı doğru müəyənləşdirmək isə heykəltəraşdan böyük məharət, peşəkarlıq, sənətinə sevgi istəyir. Çünki seçilmiş mövzuya uyğun kompozisiya qurulmalı, qəhrəmanın şəxsiyyəti, əməlləri, hünəri əsərdə bitkin şəkildə ifadəsini tapmalıdır. Eyni ilə Mehdi Hüseynzadə abidəsində olduğu kimi...

Əlində qumbara tutmuş partizan növbəti tapşırığı yerinə yetirir. Hücüm mövqeyindədir. Son dərəcədə cəsur, qətiyyətli görünür. Nifrət dolu baxışlarında, bir-birinə sıxılmış dodaqlarında, üzünün cizgilərində mübarizlik, əzmkarlıq, yenilməzlik ifadəsini tapıb. Mehdi Hüseynzadə abidəsində müəllif qəhrəmanın yalnız xarici görünüşünü deyil, daxili aləmini də böyük ustalıqla əks etdirməyə müvəffəq olub.

Diqqətə çatdıraq ki, partizan Mixaylo kimi məşhurlaşmış igid həmyerlimiz, Triest şəhərində alman faşistləri ilə mübarizədə həlak olmuş, ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüş Mehdi Hüseynzadənin heykəlinin müəllifi istedadlı heykəltəraş Fuad Əbdürrəhmanov, arxitektoru Mikayıl Useynovdur. Əsər tuncdan və qranitdən hazırlanıb.

Xalq rəssamı Fuad Əbdürrəhmanov Azərbaycan heykəltəraşlığının banilərindən biridir. O, milli heykəltəraşlığın təşəkkülündə və inkişafında misilsiz xidmətlər göstərmişdi. Geniş yaradıcılıq diapazonuna malik sənətkarın ən görkəmli heykəltəraşlıq əsərləri sırasında dahi Nizami Gəncəvinin, Səməd Vurğunun, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin monumental abidələri, “Azad qadın” heykəli və başqaları var.

“Mənim bəmədə eşidərsiniz...”

Böyük Vətən müharibəsi Azərbaycana da bu günədək sağalmamış ağır yaralar vurdu, yüz minlərlə soydaşımızın həyatına son qoydu. Gənc Mehdi Hüseynzadə də iyirmi üç yaşında Vətəndən ayrılmalı oldu.

O, 22 dekabr 1918-ci ildə Bakının Novxanı kəndində dünyaya gəlmişdi. 1932-1936-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbində təhsil almışdı. 1937-ci ildə Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) Xarici Dillər İnstitutuna daxil olmuşdu. Ancaq 1940-cı ildə Bakıya qayıtmalı olmuşdu. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda təhsilini davam etdirmişdi.

Müharibənin başlanması onun da arzularını yarımçıq qoydu. Yüz minlərlə həmyaşıdı kimi 1941-ci ilin avqustunda orduya çağırıldı. 1942-ci ildə Tbilisi hərbi piyada məktəbini bitirdikdən sonra cəbhəyə yollandı. Stalinqrad cəbhəsindən kiçik bacısına göndərdiyi son məktubunda yazırdı: “Burada qəddar döyüşlər gedir. Faşistlərin qəddarlığını təsvir etmək çətindir. Onlar heç bir alçaq üsuldən çəkinmirlər. Sabah hücuma keçirik. Mən sizə söz verirəm ki, son damla qanıma qədər vuruşacağam, sizi əmin edirəm ki, mən qəhrəmancasına döyüşəcə-

yəm, sizin başınızı ucaldacağam, ölsəm də qəhrəmancasına öləcəyəm! Mənim bəmədə eşidərsiniz, hələlik sağ olun. Bu mənim son məktubumdur!”

Mehdi 1942-ci ilin avqustunda Kalaç şəhəri ətrafındakı qanlı vuruşmaların birində ağır yaralanaraq almanlara əsir düşdü. Ukraynada, Polşada, Yuqoslaviyada hərbi əsir düşərgələrində oldu. 1943-cü ilin ortalarında almanlar Almanyanın Ştrans hərbi düşərgəsindən Yuqoslaviyanın, Triestin və İtaliyanın ərazisinə çoxlu hərbi əsir gətirdilər.

Əsirlikdən çətinliklə qurtula bildi. 1944-cü ildə İtaliyadakı düşərgədən qaçan Mehdi Hüseynzadə Müqavimət Hərəkatına qoşuldu. Bundan sonra onun - partizan Mixaylonun igidliyi haqqında əfsanələr dolaşmağa başladı. Alman dilini mükəmməl bilən həmyerlimiz qiymətli məlumatlar toplayır, faşistlərə ağır zərbələr vurur, hərbi əsirlərin azad olunmasında iştirak edirdi.

Bir vaxtlar rəssamlıq arzusu ilə yaşayan Mehdi Hüseynzadənin rəsm çəkmək qabiliyyəti də müharibədə köməyinə çatırdı. Alman faşistlərinin partizan olduğunu bilməmələri üçün o, bəzən özünü rəssam kimi qələmə verirdi. Mehdi həm də yaxşı tarçalır, şeir yazırdı. Uzaq Adriatikdə döyüşərkən onun ən böyük arzusu müharibədən qələbə ilə doğma vətəninə, sevdiyi insanların yanına dönmək idi.

Heykələ dönən qəhrəman

1952-ci ildə, Moskvaya, Sov.İKP-nın (Sovet İttifaqı Kom-

munist Partiyasının) XIX qurultayına gələn italyan kommunistlərinin lideri Palmiro Tolyatti Stalinə bir sovet döyüşçüsünün İtaliya və Yuqoslaviya dağlarında faşizm ilə mübarizədə göstərdiyi qəhrəmanlığından danışırdı. Stalin xüsusi xidmət orqanlarına tapşırıq verdi. Leytenant Mehdi Hüseynzadənin İkinci Dünya müharibəsi dövründə Yuqoslaviya və İtaliya ərazisində etdiyi qəhrəmanlığı təsdiq edən gizli axtarışa başlandı. Onun rəşadətini təsdiq edən məlumatlar alındı. 1957-ci ildə bütün sübut-dəlillər yığıldı. Yuqoslavlər tərəfindən də əlavə sənədlər təqdim edildi. Həmin ilin 11 aprelində SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı ilə Böyük Vətən müharibəsi illərində faşist işğalçılarına qarşı mübarizədə göstərdiyi qəhrəmanlığa görə Mehdi Hüseynzadəyə ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi. Qəhrəmanın xatirəsinin vətəninə də əbədiləşdirilməsi üçün işlərə başlandı. 1958-ci ildə isə igid partizan haqqında “Uzaq sahillərdə” filmi çəkildi. Mehdi Hüseynzadənin abidəsi isə 1973-ci ildə Tbilisi prospektində ucaldıldı.

İyirmi üç yaşında doğma evini, isti ocağını, sevdiyi vətəninə, istəkli qohumlarını, əziz dostlarını tərk edərək odlu-alovlu cəbhəyə yollanan igid Mehdi Hüseynzadə, beləcə, əziz şəhərində abidələşdi.

Azərbaycanın igid oğlunun abidəsi Yuqoslaviyada da ucaldıldı. Həmin əsərin müəllifləri Salxab Məmmədov və Akif Əsgərovdur.

Yüz yaşlı Mehdi...

Bu il Azərbaycan tarixinə yubileylər ili kimi yazılır. Ölkə rəhbərinin sərəncamı ilə “Cümhuriyyət ili” elan olunan 2018-ci il ələmətdar tədbirlərlə yaddaşlarda qalır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin həmyaşıdı olan xalqımızın mübariz oğlu, İkinci Dünya müharibəsi dövründə antifaşist müqavimət hərəkatının görkəmli nümayəndəsi, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin də anadan olmasının 100 illiyi tamam olur.

İyunun 23-də Mehdi Hüseynzadənin 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti sərəncam imzaladı. Sərəncamda bildirilir: “Mehdi Hüseynzadə 1941-1945-ci illər müharibəsində faşizmə qarşı mübarizədə apardığı çoxsaylı uğurlu kəşfiyyat əməliyyatları və nümayiş etdirdiyi misilsiz hərbi şücaətləri ilə böyük şöhrət qazanmış və Azərbaycan xalqının zəngin tarixi hünər salnaməsinə şanlı səhifələr yazmışdır. Cəsur kəşfiyyatçının rəşadət dolu şərəfli həyat yolu bu gün Vətənimizin sərhədlərini layiqincə qoruyan və işğal altındakı torpaqlarımızı azad etməyə hər an hazır olan mətin Azərbaycan əsgəri üçün parlaq qəhrəmanlıq nümunəsidir”.

Mehdi Hüseynzadə rəşadəti ilə neçə-neçə xalqın qəlbində özünə əbədi heykəl ucaldı. İstedadlı heykəltəraşın yaratdığı abidə isə əbədi qəhrəmanlıq nümunəsinə çevrildi.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
Ağaəli MƏMMƏDOV (foto),
“Azərbaycan”

